

6. Луков Вл. А. Предромантизм / Вл. А. Луков. — М.: Наука, 2006. — 683 с.
7. Милнер-Галланд Р. Что происходит в рассказе «Бобок»? / Р. Милнер-Галланд, О. Соболева // Вопросы литературы. — 2012. — № 4. — С. 294—312.
8. Михновец Н. Г. Прецедентные произведения и прецедентные темы в диалогах культур и времен. Место и роль прецедентных явлений в творчестве Ф. М. Достоевского: моногр. / Н. Г. Михновец. — СПб.: САГА, 2006. — 384 с.
9. Одоевский В. Ф. Живой мертвец / В. Ф. Одоевский // Одоевский В. Ф. Повести и рассказы. — М.: Худож. л-ра, 1988. — С. 329—353.
10. Одоевский В. Ф. Русские ночи / В. Ф. Одоевский // Одоевский В. Ф. Соч.: в 2 т. — М.: Худож. л-ра, 1981. — Т. 1. — 1981. — С. 31—248.
11. Тульчинский Г. Л. Слово и тело постмодернизма. От феноменологии невменяемости к метафизике свободы / Г. Л. Тульчинский // Вопросы философии. — 1999. — № 10. — С. 35—53.

В. Б. МУСІЙ

ОПОВІДАННЯ Ф. М. ДОСТОЄВСЬКОГО «БОБОК» У ЛІТЕРАТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

Мета статті – вивчення типологічних зв'язків між оповіданням Ф. М. Достоевського «Бобок» і творами В. Ф. Одоєвського, О. С. Пушкіна, Ч. Діккенса та інших письменників. Головними є проблеми співвідношення «білого» і «чорного» в людині, можливостей її морального воскресіння. Одна з підстав для зіставлення творів – наявність мотиву сну як вікна до майбутнього.

Ключові слова: оповідання, мотив, сон, психологізм, авторська концепція.

V. MUSIY

NOVEL BY DOSTOEVSKY «BOBOK» IN LITERARY CONTEXT

The article is dedicated to research typology connections between F. M. Dostoevsky's novel «Bobok» and literary works by V. F. Odoevsky, O. S. Pushkin, Ch. Dickens and other authors. Problems of correlation in hero of «black» and «white», hero's possibility to moral reviving are the main in this literary works. One of grounds of comparison is role of dream as a «window» to future of hero.

Key words: novel, motive, dream, psychology, author's conception.

Стаття надійшла до редколегії 4.03.2014 р.

УДК 821.111

Т. В. НАСАЛЕВИЧ, А. С. АБДУРАМАНОВА

ТРАНСФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ОПОВІДАЧА В РОМАНІ Р. П. ВОРРЕНА «ALL THE KING'S MEN»

Стаття присвячена дослідженню трансформування образу оповідача Джека Бердена у романі Р. П. Воррена «All the King's Men». Аналізуються погляди та вчинки героя-оповідача, які призвели до повної зміни його світоглядів та манери оповіді.

Ключові слова: образ, роман, мотив, вчинок, розуміння.

Актуальність пропонованого дослідження полягає в тому, що аналіз трансформації образів (а саме образу оповідача) дає змогу, зокрема, розкрити ідею художнього твору, мотиви його написання. Дослідженням роману Роберта Пенна Воррена «All the King's Men» займалися такі науковці, як Роберт і Анна Рой, Джордж Мейбері, Рон Елвінг та інші, але детальний аналіз трансформації образу оповідача в цьому творі проведений не був. Отже, метою нашої статті є дослідження трансформування образу оповідача Джека Бердена в романі Р. П. Воррена «All the King's Men».

Оповідач є одним з найскладніших характерів у романі і протиставлення до його вчинків, імовірно, є помилковим. Певною мірою

він може бути описаний як «заморожена» особистість. Тобто більша частина його поглядів і уявлень «застиглі» у формі шаблону, створеного у віці шести років, коли Вчений Прокурор залишив свою сім'ю. Джек був збентежений, він не розумів дезертирства свого батька і не мав жодного уявлення про мотивацію цього вчинку. Мати, натомість, відправила його до школи і знову вийшла заміж. Він відчув себе покинутим і не розумів її дії. Тому було б правильніше сказати, що деякі його реакції з'явилися у віці шести років.

Наприклад, Джек стає упертим у суперечках з матір'ю: він обирає університет штату на противагу університету на сході, який вона обрала для нього; витрачає гроші, котрі вона йому

надсилає для придбання одягу, на пияцтво; сперечається про свою співпрацю з Віллі. Він насміхається над меблями, якими вона наповнила дім, та ображається, коли вона хоче пройти крізь його оборону, але водночас бажає, щоб вона піклувалася про нього, заспокоювала його. Дійсно, одна з основних проблем Джека в тому, що він не впевнений, чи матір насправді піклується про нього, чи влаштовує все це напоказ.

Джек не розуміє мотиви своєї матері і людські мотиви в цілому, а також як результат – людські емоції. Влітку, коли він закохується в Анну Стентон, то не має уявлення про її хвилювання і вчинки, може тільки реагувати, спостерігати і намагатися плисти за течією. Оповідач не розуміє, чого Анна хоче від нього, коли запитує про плани на майбутнє: «Only once, toward the end of the summer, did she ask me what I was going to do for a living. Lying quietly on my arm, after a long silence, she suddenly said, «Jack, what are you going to do?» I didn't know what the hell she was taking about. So I said, "What am I going to do? I am going to blow in your ear. And did it» [1].

Для оповідача таємницею залишається те, чому Лоїс Сигер вийшла за нього заміж і що вона відчувала під час їхніх сварок. Йому складно зрозуміти релігійну філософію Вченого Прокурора, його вибір місця проживання і способу життя та турботу про нещасних. Хоча Джек бачив розвиток кар'єри Віллі Старка і зміни в його відносинах і методах, він не усвідомлював мотивації цього. Джек не розуміє ставлення Віллі до питання з лікарнею, а також одержимості того виконанням обіцянок оточенню. І, звичайно, він не осягає причин вчинків Каса Мастерна, емоцій, що керували персонажем: «I have said that Jack Burden could not put down the facts about Cass Mastern's world because he did not know Cass Mastern. Jack Burden did not say definitely to himself why he did not know Cass Mastern» [1].

Результатом нерозуміння людських мотивів стає теорія Великого Сіпання, яку Джек урешті-решт формулює: «The only thing remarkable about him was the fact that while you looked into the sun-brittled leather of the face, which seemed as stiff and devitalized as the hide on a mummy's jaw, you would suddenly see a twitch in the left cheek, up toward the pale-blue eye. You would think he was going to wink, but he

wasn't going to wink. The twitch was simply an independent phenomenon, unrelated to the face or to what was behind the face or to anything in the whole tissue of phenomena which is the world we are lost in» [1].

За цією теорією, дії людини зумовлені тими самими силами, що викликають тік на обличчі старого, якого зустрічає оповідач: десь імпульс зароджується і в іншому місці дехто щось робить. Тому ніхто не може нести відповідальності за все, що відбувається. Джек вірить у це і може далі виконувати свою роботу. Він може віднайти для Віллі Старка брудну інформацію про когось, і вона нічого не означає особисто для оповідача. Джек відчуває, що не відповідає ні за те, що знаходить, ні за те, що використовує для знищення певної людини, ні за те, що Віллі Старк робить з отриманою інформацією.

З початку твору образ оповідача постає як безпристрасна, цинічна постать, майже байдужа до долі людей, з якими має справу. Джек, цілком передбачувано, емоційно віддаляється від подій, що відбуваються навколо. Він нічого не відчував, коли його сусідів по кімнаті в коледжі виключили за погану поведінку; не усвідомлював відповідальності, хоча фінансував гучні веселощі, що стали причиною цього. Через необхідність він вилаштував стосунки з Лоїс, та залишив її. Він збентежений, коли Седі Берк виявляє перед ним свій гнів у зв'язку зі справами Віллі Старка. Йому не комфортно розкривати перед Люсі Старк свої справжні емоції. Проте Джек не піклується про людей, на яких шукає інформацію, і не відчуває відповідальності за їх майбутнє.

Джек занурюється в себе, відмовляючись виглядати в навколишній світ. Значною мірою реакція героя є результатом нанесених йому трьох емоційних травм. Так, він любив батька (Вченого Прокурора) і почувався в безпеці з ним, але Еліс Берден залишив його, не сказавши ні слова, навіть не попросившись. Він також любив матір і хотів, щоб вона піклувалася про нього, але та, відіславши його до школи, «почала виходити заміж» за різних чоловіків. Джек закохався в Анну Стентон і вважав, що відчуває її кохання, але дівчина відмовилась від нього.

Водночас можемо стверджувати, що під самостійно побудованою Джеком оболонкою

з цинізму і байдужості, тим не менше, – вразлива і навіть турботлива особистість. Для того, щоб зруйнувати той кокон, який він створив навколо себе, було необхідно декілька поштовхів. Першим поштовхом стала відмова судді Ірвіна погодитися на запропонований вибір і готовність судді взяти відповідальність за свої дії, а також його суїцид. Другим поштовхом є відкриття, що суддя Ірвін – батько оповідача; це знання викликає в останнього: гордість, полегшення, печаль і ніжність, що є найбільш очевидною. Нарешті, це знання надає і ключову інформацію, завдяки якій Джек починає розуміти власне минуле. Останнім, нищівним ударом для оболонки Бердена стає вбивство Віллі Адамом Стентоном. Після цієї події оповідач не має іншого вибору, окрім як перебудувати своє життя. Цей процес він розпочав після смерті судді: «But later, much later, he woke up one morning to discover that he did not believe in the Great Twitch any more. He did not believe in it because he had seen too many people live and die. He had seen Lucy Stark and Sugar-Boy and the Scholarly Attorney and Sadie Burke and Anne Stanton live and the ways of their living had nothing to do with the Great Twitch. He had seen his father die. He had seen his friend Adam Stanton die. He had seen his friend Willie Stark die, and he had heard him say his last breath, «It might have been all different, Jack. You got to believe that» [1].

Після вказаного моменту бачимо, що оповідь втрачає безпристрасність і стає теплішою, більш людяною. У першу чергу, Джек виявляє турботу про інших людей і шанобливе ставлення до їх почуттів: «So now I, Jack Burden, live in my father's house. In one sense it is strange that I should be here, for the discovery of truth had one time robbed me of the past and had killed my father. But in the end the truth gave the past back to me. So I live in the house which my father left me. With me is my wife, Anne Stanton, and the old man who was once married to my mother. When a few months ago I found him sick in the room above the Mexican restaurant, what could I do but to bring him here?» [1].

Він повертається, щоб бути з Анною Стентон і надати їй підтримку, не беручи участі в її трагедії; приймає Седі Берк, її словесні удари і гнів, не здригнувшись і не відходячи вбік, як

зробив одного разу; визнає і поважає почуття Бой-Ласуна до Віллі Старка; відвідує Люсі Старк без того збентеження, яке колись відчував, і співчуває їй; забирає до себе додому Вченого Прокурора і більше не відчуває необхідності висміювати його релігійні переконання. У значній мірі ця здатність піклуватися і приймати інших людей є результатом того, що Джек навчився приймати себе.

Друга важлива зміна в характері Джека виявляється в останньому розділі роману, коли він починає піклуватися про своє життя і будувати плани на майбутнє, а не просто дрейфує через ситуації, як робив більшу частину свого життя. Він одружується з Анною Стентон; планує написати книгу про Каса Мастерна, від якої відмовився багато років тому, продати будинок судді Ірвіна, яким зараз володіє, а також скоротити зв'язки з Берденс Лендінгом: «When the old man is dead and the book is finished, I shall let the First and Third National Bank take the house and I don't care who lives here afterward, for from that day it will be nothing to me but a well-arranged pile of brick and lumber. Anne and I shall never live here again, not in the house or at the Landing. (She doesn't want to live here any more than I do. She has let her place go to the Children's Home she was interested in and I imagine it will become a kind of sanatorium» [1].

Джек із розумінням ставиться до того, що Анна зробить із будинку санаторій.

Як видно, образ Джека Бердена трансформується протягом дії роману, не є статичним. Це реструктурування зумовлено, як було сказано вище, трьома причинами, з яких найважливішою стало вбивство Віллі Старка Адамом Стентоном. З безпристрасного оповідача Джек перетворився на людину, якій не байдужа доля людей, про яких вона розповідає.

Подальше дослідження роману Р. П. Уоррена «All the King's Men» зокрема, його інших ключових образів, уявляється вельми доцільним і перспективним.

Список використаної літератури

1. Warren R. P. All the King's Men [Електронний ресурс] / R. P. Warren. — Режим доступу : <http://ajaytao2010.files.wordpress.com/2012/11/all-the-kings-men-robert-penn-warren.pdf>.

Т. В. НАСАЛЕВИЧ, А. С. АБДУРАМАНОВА

**ТРАНСФОРМИРОВАНИЕ ОБРАЗА РАССКАЗЧИКА
В РОМАНЕ Р. П. УОРРЕНА «ALL THE KING'S MEN»**

Статья посвящена исследованию трансформирования образа рассказчика Джека Бердена в романе Р. П. Уоррена «All the King's Men». Анализируются взгляды и поступки героя-рассказчика, которые привели к полному изменению его принципов жизни и манеры повествования. Авторы рассматривают субъективные и объективные причины, изменившие личность рассказчика в романе.

Ключевые слова: образ, роман, мотив, поступок, понимание.

T. V. NASALEVICH, A. S. ABDURAMANOVA

**TRANSFORMATION OF THE NARRATOR'S IMAGE IN
THE NOVEL OF R. P. WARREN «ALL THE KING'S MEN»**

The article is devoted to the investigation of the narrator's image transformation in the novel of R. P. Warren «All the King's Men». Viewpoints and actions of the character-narrator which led to the full change of his life principles and his manner of narration are under analysis. The authors examine subjective and objective causes which have transformed the narrator's personality in the novel.

Key words: image, novel, motive, action, understanding.

Стаття надійшла до редколегії 15.12.2013 р.

УДК 82(4)-3. 09

О. О. НИКОЛОВА

**ТИП ПСЕВДОРОЗУМНИКА
В ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ:
«ШЛЯХ» ВІД АНТИЧНОСТІ ДО РОМАНТИЗМУ**

У статті розглядаються основні тенденції функціонування типу псевдорозумника (дурника, простака або крутія, який видає себе за вченого) у західноєвропейській літературі від античності до романтизму. Основна увага приділяється ренесансній «літературі про дурнів», творчості Ж.-Б. Мольєра, Дж. Свіфта, Е. Т. А. Гофмана.

Ключові слова: тип, мотив, комічне, карнавалізація, сатира.

Невідповідність видимого й істинного є не лише поширеним явищем сучасної дійсності: мотив підміни/удавання типовий для художньої творчості багатьох народів. Уважний розгляд специфіки функціонування цього феномену призводить до усвідомлення розмаїття його варіантів у межах національно-жанрових традицій, можливості виділення окремого, органічно пов'язаного з ним типу персонажа – псевда (з давньогрец. «pseudos» перекладається як «обман», «помилка», у складних словах відповідає поняттям «несправжній», «неправильний»). Саму дефініцію ми запозичуємо у О. Фрейденберг («Міф і література давнини» [11, 290]), яка використовує її, розглядаючи деякі варіанти підмін у ритуально-міфологічному й антично-літературному контекстах (творах Гомера, Плавта й ін.).

Визначальною ознакою будь-якого псевда є невідповідність форми (самопрезентації) та сутності. Серед різнобарв'я персонажів, які

видають себе за інших, на окрему увагу заслуговує псевдорозумник – простака, дурника або крутія, який грає роль вченої людини, інтелектуала.

Незважаючи на доволі високий рівень популярності цього типу, ґрунтовне дослідження історії його «літературного життя» відсутнє. Практично єдиною спробою системного осмислення відповідної теми на матеріалі виключно творів німецької літератури є праця О. Королькової «Дурень і сміх: амбівалентність сміху в німецькій літературі (від Відродження до романтизму)» [4].

Отже, актуальність пропонованої статті зумовлена відсутністю цілісного висвітлення питання провідних тенденцій і детермінант трансформації типу псевдорозумника на різних етапах розвитку західноєвропейського літературного процесу. Метою розвідки бачимо визначення специфіки функціонування типу псевдорозумника в західноєвропейській культурно-літературній традиції (від антич-